

Угледни професори уставног права предложене измене српског Устава називају „крпљењем“ и припремом нових чистки у правосуђу. Уверени су да амандмани морају бити повучени. Но власт даље гура оно што је наумила.

У дебати о изменама Устава које је предложило Министарство правде, јавност се поделила на власт и све остале, док међународна заједница по већ познатом маниру „будним оком прати процес“. Сва релевантна струковна удружења – Високи савет судства, Државно веће тужилаца, Врховни касациони и неколико апелационих и основних судова – од ресорног министарства су већ тражили да повуче текст амандмана. Из Министарства ноншалантно одговарају: „То је као кад би министарство тражило суду да повуче неку пресуду коју је донео.“

Оштре речи које размењују представници струке и Министарства кулминирале су на јавној расправи у Новом Саду. „Ту је било елемената насиља, претњи и увреда. Била је очигледно режирана ситуација да након излагања судије која је поставила низ озбиљних питања Министарству правде они се окрену некоме ко ће из позиције грађана нападати судије. То не приличи академској расправи о Уставу“, оцењује Милан Антонијевић из Комитета правника за људска права (УУЦОМ) за ДВ.

Уз коментар да је чаша преливена и да је ниподаштавајући однос министарства према струци прешао у увреде и претње, више судијских и тужилачких удружења напустило је јавну расправу у Новом Саду, а да ли ће и трајно изаћи из тог процеса, кажу, одлучиће на седницама њихових управних одбора.

У међувремену, судије и тужиоци реч су препустили професорима уставног права. Њих петнаесторо, премда иначе супротстављених идеолошких ставова, сложили су се у оцени да предложене измене садрже бројне недостатке и умањују гаранције независности судова и самосталност јавних тужилаца, због чега предлажу да се овај текст повуче.

У осмочасовној расправи под називом „Јавно слушање професора“, они су бројним аргументима са различитих аспеката поткрепили већ постојеће критике на рачун предложених измена састава највиших судских и тужилачких тела и начина избора судија. „Ради се о очевидним истинама, о питањима која су ноторна с аспекта правне струке“, истиче професорка Оливера Вучић.

Страх од нових чистки

Професор Ратко Марковић додаје да је уместо деполитизације, Министарство таквим текстом настојало да у очува могућности утицаја. „Они би најрадије да државни органи у којима су представљени – парламент, шеф државе, влада с позивом на народну сувереност – судијама временски ограниче мандат, не би ли се у њима уместо професионалног формирао послушнички дух. Овај текст показује колико се политика, без обзира на то која је странка или која коалиција странака води, грчевито бори против сужавања својих моћи“, напомиње Марковић, који је и сам учествовао у писању неколико устава.

Професори су у својим излагањима подсетили на штету која је правосуђу нанета претходном реформом која је уследила након усвајања Устава 2006. године, а која је грађане коштала 2,5 милијарди динара одштете незаконито неизабраним судијама. „Управо због тога што је обављена страначки пристрасно, она је доживела потпуни крах“, подсећа Марковић.

Данас се, кажу, правосуђе поново налази пред сличним изазовом. „Не само да није било политичке воље да се правним средствима позову на одговорност они који су уништавали правосуђе, него се та линија даље наставља. Опет они који немају елементарног знања имају јаку политичку вољу да дисциплинују правосуђе и да затру свако знање грађана о томе шта је владавина права“, каже професорка Јасмина Хасанбеговић.

Крпеж Устава

Поред замерки на садржај, професори права изнели су и читав низ примедби на форму и процедуру доношења амандмана. Текст је, кажу, занатски лоше и аљкаво написан. Називају га „крпежом Устава“ и „правном сваштаром“, с обзиром на то да садржи одредбе које не би требало да буду део Устава, већ закона.

„Изнова је, по ко зна који пут, обезвређена уставноправна наука у Србији“, оцењује професор Дарко Симовић. Он је један од аутора правне анализе Устава из 2006. године коју је израдила радна група коју је формирало управо Министарство правде како би уобличио нацрт уставних промена. Тој радној групи је 2014. замрзнут статус, а текст који је сада Министарство ставило на расправу с њиховом анализом, кажу, нема никакве везе.

„Прва ствар коју сам научила, кад хоћеш да мењаш законску норму, нека ти рука задрхти. Како би тек требало да дрхти рука сваком оном ко се запути да мења текст Устава“, истиче Боса Ненадић, такође бивша суткиња Уставног суда. Указује и да су амандмани у нескладу са другим начелима Устава, па и са појединим раније донетим одлукама Уставног суда који је рекао да министар правде не може да предлаже разрешење судија, што је сада ушло у амандмане.

Министарство, осим тога, оптужују и за кршење Уставом предвиђеног начина уставних промена и нетранспарентност. „Ово је први пут да се овако миноризује једна уставна промена“, напомиње Ратко Марковић. Посебно критикује то што медији недовољно информишу јавност о изменама Устава, напомињући да предложени текст није чак ни објављен у дневној штампи. „Утисак је да цела ствари хоће испод жита да се прокријумчари“, додаје Марковић.

Амандмани (не)ће опстати

Од међународне заједнице која, како кажу, с пажњом прати процес, и даље нема званичних оцена. Представници Делегације Европске уније у Србији, Савета Европе, ОЕБС-а и амбасадори појединих земаља који су били присутни на „професорском часу“ нису давали коментаре.

Професор Коста Чавошки осврнуо се на њихово ћутање. „Нико од страних гостију, који нас непрестано упозоравају шта би требало да учинимо да будемо на европском путу, није о том тексту рекао ниједну реч. Зар није логично да за неколико дана пет-шест министара правде дођу код министарке, лупе је по прстима и кажу: немој то да радиш, то не ваља. Не само да нико није дошао, него, уверавам вас, нико неће ни доћи, зато што они не воде рачуна о владавини права него о реалполитичким околностима“, каже Чавошки.

Из Комитета правника тврде да је Генерални директорат при Европској унији који се бави правосуђем питање уставних промена ставио као један од приоритета. „Верујем да ће и ови аргументовани коментари бити предмет мишљења“, додаје Милан Антонијевић у разговору за DW. „Све је јасније да ће овај текст морати да се повуче и претрпи велику ревизију и да онда кроз прави начин доношења измена Устава уђе у процедуру са много већим ангажовањем и Народне скупштине и са слушањем професора уставног права.“

За сада министарка правде Нела Кубуровић најавила је једино да ће текст „претрпети одређене корекције“, али не и у којој мери. Јавне расправе биће организоване још у Нишу и Београду, а рок за достављање предлога истиче 8. марта. Министарство правде ће након тога објавити извештај о спроведеној јавној расправи, а текст проследити Венецијанској комисији, без чијег позитивног мишљења, како је раније најављено, амандмани неће ићи у даљу процедуру.

(Дојче веле)